קצת על ההסטוריה של צפת – עיר המקובלים

ההסטוריה של צפת צעירה במונחי ארץ-ישראל, אך חשיבותה ותרומתה ליהדות אדירה. כאן, במחצית השניה של המאה ה-16, בתור-הזהב קצר המועד של העיר, התרכזו גדולי הרוח של העולם היהודי ונוצרו בה כמה מיצירות ההגות החשובות ביותר של היהדות אשר משפיעות עלינו עד עצם היום הזה. הפיוט "לכה דודי" וטקס קבלת השבת שאנו מכירים נולדו כאן, הספר "שולחן ערוך" שהוא הבסיס העיקרי להבנת המצוות ולפסיקה ההליכתית עד ימינו נכתב כאן ורעיונות מרכזיים בקבלה, תורת הנסתר היהודית, נולדו ועוצבו כאן באותן שנים קצרות של סוף המאה ה-16.

לא בכדי היא נחשבת אחת מ'ארבע ערי הקודש' של ארץ ישראל (יחד עם ירושלים, טבריה וחברון) ויש בה, עד עצם היום הזה, תחושה בלתי מוסברת של קדושה ורוחניות שנזונה מהאוירה המיוחדת בסמטאות הרובע היהודי, מהדמויות הציוריות והאומנים שחיים בה, מבתי הכנסת המרגשים שלה ומהרקע הנפלא של הנוף שמסביבה.

רק כ-100 מטר מפרידים בין בית הכנסת של הרב יוסף קארו כותב "שולחן ערוך" לבית הכנסת של האר"י הקדוש מיסד הקבלה הלוראנית, אך המרחק הרוחני המפריד בין שתי תפיסות יסוד אלו של היהדות, המנוגדות זו לזו, אין סופי כמעט. רק בצפת יכולות לדור ביחד שתי תפיסות עולם כאלו ואף למצוא את הדרך להשלים זו את זו ולהיות שזורות זו בזו בחוטים של סיפור ואגדה ושל יצירה ועשיה.

סיור בסמטאות צפת

הטיול בצפת ינוע בין רוח וחומר ובין נס ומעשה.
הסיור שעליו אני ממליץ כאן אינו מסלול סדור וחד כיווני. אני ממליץ על מספר בתי כנסת, אתרים, מקומות, ואנשים שנמצאים במרחק הליכה קרוב בלב הסמטאות ואשר יוכלו לתת לכם תמונה מלאה ומרתקת של צפת. תוכלו לבקר בכל או במקצת המקומות הממולצים על פי רצונכם והזמן העומד לרשותכם. נקודת הייחוס ממנה אני ממליץ להתחיל היא "כיכר המגינים". כל המקומות מאפשרים ביקור גם בחורף, בימי סגריר שעושים טוב לעיר ומוסיפים לאוירתה המיוחדת.

בית הכנסת האר"י האשכנזי

נקרא ע"ש האר"י הקדוש, רבי יצחק לוריא, גדול מקובלי צפת ומייסד הקבלה הלוריאנית למרות שהוא מהקדומים בבתי הגנסת של הרובע ונבנה לראשונה ב-1578 מעט לאחר פטירתו של האר"י הקדוש עצמו. בית הכנסת מצוי במקום שע"פ המסורת הינו "חקל תפוחין קדישין", דימוי קבלי לגן העדן ובמקום בו האר"י וגוריו (תלמידיו) היו באים לובשי לבן לקבל את השבת.
נבנה ושירת את הקהילה של עולי יוון וחרב חלקית ברעידת האדמה של 1837. שימו לב לארון הקודש עשוי העץ ששוקם ע"י נגר אמן איש גליציה שהטביע בו סמלים קבליים ודמויות של בעלי חיים ובהם דמות אריה , אולי האר"י הקדוש?... לבית הכנסת משויכים סיפורי ניסים ובהם עמידתו של "כותל המזרח" ברעידת האדמה, הופעתו של האר"י במקום לאחר מותו ורסיס שחדר והותיר חור בבימה מבלי לפגוע במתפללים.

בית הכנסת קארו ומערת המגיד

נקרא ע"ש רבי יוסף קארו מחבר היצירה "שולחן ערוך" שהיא אבן יסוד בהבנת המצוות ובסיס לפסיקה ההליכתית. מבחינה היסטורית חיבור זה נופל רק מהמשנה והתלמוד. קארו שהיה דיין וכונה "מרן" עמד בתקופת תור הזהב של צפת בראש בית מדרש גדול וחשוב. ע"פ המסורת הוא כתב את חיבורו החשוב "שולחן ערוך" ב'מערת המגיד' אפופת המסתורים שמתחת לבית הכנסת ולרוב סגורה. אולי יהיה לכם מזל ותמצאו אותה פתוחה…

בית הכנסת אבוהב

אולי היפה והמרשים בבתי הכנסת של העיר. בבית הכנסת 3 ארונות קודש. השמאלי משמש לגניזה, המרכזי משמש לתפילות היומיום ואילו בימני נמצא ספר תורה שע"פ המסורת נכתב ע"י רבי יצחק אבוהב "גאון קסטיליה", שמסורות של קדושה נקשרו בו. זהו אחד מספרי התורה העתיקים בעיר והוא מוצא לתפילה 3 פעמים בשנה במועדי כש"ר (כיפור, שבועות, ראש השנה). בכיפת בית הכנסת עיטורים מרהיבים שלקוחים מעולם המושגים של הקבלה ועל הקיר ציורים של הציירת ציונה תג'ר שהיתה ממקומי קרית האמנים בעיר בשנות החמישים.

דוד פרידמן

צייר ואמן יליד ארה"ב שציוריו הצבעוניים לקוחים כולם מעולם המושגים של הקבלה וכוללים צורות גיאומטריות וסמלים. ניתן להיכנס ולבקר בסטודיו שלו, להנות ולרכוש מהציורים הנפלאים שלו ולשמוע ממנו מעט הסברים שירתקו ויפתיעו אתכם. רצוי בתיאום 04-6972702. רח' בר יוחאי 38, מול "סמטת המשיח"

סמטת המשיח

הסמטה הצרה בעיר שדרכה יעבור ע"פ המסורות הצפתיות המשיח לאחר רדתו מהמירון ובדרכו לירושלים… הקשישה יוכבד רוזנטל שאליהו הנביא נגלה לה בחלומה, נהגה לשבת בסמטה מידי יום עם שתי כוסות תה ולהמתין למשיח כדי להסב עימו כשיבוא. ללמדנו שבצפת המציאות והדמיון, הרוח והחומר מתערבבים זה בזה.

יקב אבוהב

מספר יקבים פועלים בצפת ויקב אבוהב הוא אחד המיוחדים שבהם. מרכז המבקרים של היקב נמצא סמוך לרחוב הגלריות בבנין עתיק ועם נוף יפיפה לעבר הר מירון הירוק. יין טוב וטבע שופע. ניתן לקיים סיור אל מרתף היינות עם טעימות. סמטת אבוהב, העיר העתיקה, צפת. 04-6826222.

גבינות קדוש

מעט למטה משוק האומנים ברח' הרב מרדכי אליהו 34 מצויה מחלבת קדוש, מאחרונות המחלבות שבהן נוצרה הגבינה הצפתית המקורית. המחלבה קיימת כמאה שנה ומייצרים בה מספר גבינות מעולות אך גבינת הצאן הנוקשה בסלסלת הקש היא סמלה המוכר. אירוח נעים וגבינות טעימות. פתוח בימי השבוע. 050-7299798

הלחוח התימני

בתחילת שוק האומנים (מול לבנות ולהיבנות, אלקבץ 22). לחוח תימני ממולא גבינות צפתיות משובחות, עם פינות הסבה נחמדות ואוירה קלילה וידידותית – זהו מקום מצוין להפסקה קצרה לקראת יציאה לשיטוט בין הגלריות הנפלאות של שוק האומנים.

נרות צפת

בחנות ברחוב נג'ארה (מעט למטה מביה"כ הארי האשכנזי) מאות עיצובים מרשימים של נרות שעווה בכל צורות והצבעים. במקום גם תצוגות של סצנות של סיפורי התנך מעוצבות בשעווה ואף ניתן לראות את עשית הנרות עצמם. מקום מומלץ לרכישת נרות לקידוש או לחנוכה.

"לבנות ולהיבנות"

זהו אירגון שהוקם בשנת 1980 במטרה לחבר צעירים מהתפוצות למורשת ישראל, עם ישראל וארץ ישראל דרך חוויה פעילה, לימוד והתנדבות קהילתית. הם מקיימים סדנאות לימוד לסטודנטים וכחלק מהפעילות מבצעים חפירות ושיקום של הריסות צפת של המאה ה-16. ניתן להיכנס להיכנס ולסייר במנהרה ארוכה תחת בתי הרובע ולהגיע עד "בית הקהל" שנפתח לאחרונה ולקבל מעט מאוירת העיר העתיקה. מתאים לביקור עם ילדים.

04-958-	ירושלים 56	רצ"מ	בית קפה, איטלקי	coffee 5
077-403-	ירושלים 26	רצ"מ	חומוסיה	אבו חמסה
04-682-	ירושלים 70	רצ"מ	איטלקי, חלבי	ארט קפה
052-252-	ככר המגינים	רצ"מ	שווארמה	גריל בר
04-692-	האר"י 8	רצ"מ	מסעדת בשרים	האר"י 8
04-697-	הרבי מלובאוויטש	רצ"מ	פיצה	מיסטיק פיצה
04-682-	ירושלים 75	רצ"מ	פיצה	פיצה דה לאונה
052-252	ככר המגינים	רצ"מ	פיצה, פלאפל	פיצה ופלאפל שלי
04-682-	ירושלים 47	רצ"מ	פיצה	פיצה נעם
04-682-	יוספטל 330	רצ"מ	פיצה	פיצה סמייל
077-201-	ירושלים 86	רצ"מ	פיצה	פיצה פאי
04-636-	קניון שערי העיר	רצ"מ	פיצה	פיצה פוזיטנו
04-682-	הפלמ"ח 21	רצ"מ	פיצה	פיצה פרדייז

04-692-	חיים ויצמן 11	רצ"מ	פיצה	פיצה רשב"י
050-589-	כיכר המגינים	רצ"מ	פלאפל	פלאפל הכיכר
052-241-	ירושלים 78	רצ"מ	פלאפל	פלאפל טעמים
052-888-	ירושלים 24	רצ"מ	פלאפל	פלאפל יצחק
04-692	ירושלים 92	רצ"מ	פלאפל	פלאפל קליפורניה
04-697-	ירושלים 26	רצ"מ	פלאפל	פריקסה זהבה
09-973-	ירושלים 91	רצ"מ	בית קפה	קופיקס צפת
04-697-	ירושלים	רצ"מ	חלבי	קפה בגדד
04-824-	ירושלים 70	רצ"מ	איטלקי, חלבי	קפה מוניטין